

Závazná pravidla autorského psaní na Ekonomicko-správní fakultě MU

Na ESF MU je dle Disciplinárního řádu pro studenty plagiátorství úmyslně spáchaným disciplinárním přestupkem, o němž je rozhodováno v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty ESF MU. Plagiát chápeme, na základě definice Akademického slovníku cizích slov (1998), jako „*nedovolené napodobení, přejímání uměleckého nebo vědeckého díla bez udání vzoru nebo autora*“ (s. 593). Za plagiarismus se (nejen) na akademické půdě také považuje i najmutí jiné osoby k napsání práce nebo její zakoupení (vypůjčení, krádež apod.). Taková definice plagiátu koresponduje i s materiálem „Ochrana autorských práv“, vydaným MŠMT ČR (Holcová *et al.*, 2005, s. 8, 16).

Podrobnosti k následujícím pravidlům naleznete ve studijních materiálech předmětu ESF:BDX_AKAP – **Akademické psaní**, viz <https://is.muni.cz/auth/do/econ/sm/akap/index.html>. Zde se omezíme na základní principy a stručné příklady.

Kdy není nutné uvádět zdroj informací

V odborném textu není třeba žádným zvláštním způsobem dokládat všeobecně známé poznatky a to, k čemu autor dospěl vlastními silami a přičiněním, tedy jeho vlastní názory, postoje, hodnocení, výsledky měření atd.

Kdy je nutné uvádět zdroj informací

Ve všech ostatních případech, kdy autor odborného textu pracuje s informací, kterou získal od třetí strany, je nutné uvést zdroj. Ten přitom může být *privátní* (např. soukromá e-mailová korespondence) nebo *veřejný* (vydaná kniha, publikovaný článek). Povaha zdroje určuje, jakým způsobem o něm bude v odborném textu referováno.

Privátní zdroje převzatých informací

Privátní informace jsou takové informace, které nebyly nikde publikovány. Z odborného hlediska sem patří zejména data poskytnutá pro výzkum, ať již se jedná o údaje sesbírané vlastními silami od respondentů výzkumu či interní, utajovaná data spolupracujících společností. Zdroj přiznáváme přímo v místě textu, kde se s převzatou informací pracuje, například výslovně v textu („na základě údajů poskytnutých společností XYZ, s.r.o. ...“) či uvedením pod tabulkou, grafem, ilustrací (např. ve formě „Zdroj: data z vlastního výzkumu“, „Zdroj: údaje společnosti XYZ, s.r.o.“ apod.). K privátním zdrojům informací *nevytváříme* bibliografické záznamy v soupisu použité literatury a dalších citovaných zdrojů na konci práce.

Veřejné zdroje převzatých informací

Patří sem veškerá publikovaná díla bez ohledu na jazyk, teritoriální původ či zda byla publikována v papírové, elektronické či jakékoliv jiné podobě. Podstatným rysem veřejných informací je skutečnost, že čtenář odborného textu má možnost se ke zdroji převzatých informací dostat, a to bez pomoci autora textu (např. vyhledáním na internetu, zapůjčením v knihovně, návštěvou určitého místa apod.). Množina informací, kterou je možné přebírat, je poměrně široká. Jsou to jakékoli informace, které nejsou obecně známé, například tedy myšlenky, teorie či názory jiné osoby, fakta, statistiky, grafy, diagramy, nákresy, přímé citace či parafrázování psaného či mluveného projevu jiné osoby apod.

Do této skupiny spadá také zvláštní množina informací tvořená tzv. úředními díly. Ta sice nejsou ve veřejném zájmu chráněna autorským právem, ale je třeba je citovat tak, jako jiné autorsky chráněné dokumenty. Paragraf 3 zákona č. 121/2000 Sb. například úřední dílo specifikuje jako právní předpis, rozhodnutí, opatření obecné povahy, veřejnou listinu, veřejně přístupný rejstřík a sbírku jeho listin, jakož i úřední návrh úředního díla a jinou přípravnou úřední dokumentaci, včetně úředního překladu takového díla, sněmovní a senátní publikace, pamětní knihy obecní (obecní kroniky) atd.

K veřejným zdrojům informací je nutné uvádět zdroj metodou *citování*. Na ESF MU je vyžadováno postupovat dle těchto závazných pravidel, která vycházejí z normy ČSN ISO 690: Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů.

Technika citování

Neodmyslitelnou součástí odborného textu je seznam použitých zdrojů ve formě normovaných citačních záznamů uváděný obvykle na konci práce. Každá jedna citace v odborném textu tak sestává ze tří částí: *převzaté informace* doprovázené *odkazem* na odpovídající citační záznam a samotného *citačního záznamu*.

1. **Převzatá informace** – může být jak přímou kopií původní informace (tj. doslovný text či stejný obrázek, graf, tabulka apod.), tak i převyprávěním původní myšlenky vlastními slovy. Doslovně převzatý text označujeme jako *citát*, v textu jej dáváme do „uvozovek“ a hovoříme o *přímé citaci*. Převyprávěná převzatá myšlenka se označuje jako *parafráze*, ve vlastním textu se obvykle speciálně nevyznačuje a v takovém případě hovoříme o *nepřímé citaci*. Kombinování přímých a nepřímých citací je přípustné, ani v jednom případě však nesmí chybět odkaz na citační záznam. Citujeme-li přeložený, původně cizojazyčný text, upozorníme na tuto skutečnost poznámkou (*vlastní překlad*).
2. **Odkaz na citační záznam** – je jednoznačný identifikátor citačního záznamu. Tento odkaz je uváděn bezprostředně před nebo za citátem či parafrází v textu a pro čtenáře představuje klíč, pod kterým má v soupisu použitých zdrojů hledat příslušný celý citační záznam. Je možné užívat číselné odkazy, častější, praktičtější a zároveň doporučený způsob je uvádění příjmení autora společně s rokem vydání citované publikace (tzv. *harvardský systém*), např. v *tomto případě Novák (2012) definuje hrubý domácí produkt jako „sumu všech statků ...“ (s. 39)* apod. V případech, kdy je u převzaté myšlenky (bez ohledu na to, zda se jedná o citát či parafrázi) možné uvést také přesnější lokaci v původním dokumentu (obvykle číslo stránky), se zde k odkazu popis této lokace přidává, např. ... *není deště bez kapek (Mládková, 2015, s. 145)*.
3. **Citační záznam** – někdy též bibliografický záznam či bibliografická citace. Pro čtenáře představuje návod, jak se k původnímu citovanému dokumentu dostat, a to pokud možno snadno a bez nebezpečí záměny. Citační záznam obsahuje takové náležitosti jako název, autora, rok vydání, vydavatele, mezinárodní identifikátory a další užitečné informace. Pořadí a formát zápisu udává citační norma (viz dále).

Pokud k převzaté informaci není v textu uveden odkaz na citační záznam a / nebo samotný citační záznam, pak se jedná o **plagiát** – tedy vydávání cizích myšlenek za vlastní. O plagiát se jedná i v případě, kdy je původní text výrazně přeformulován, ale zůstává v něm zachován základní informační náboj původního textu bez uvedení zdroje. O tom, zda se jedná nebo nejedná o plagiát také nerozhoduje rozsah „necitovaných“ informací; plagiátem může být třeba jen jedna jediná věta nebo i jen několik slov nebo zvláštní obrat nebo spojení. O plagiát se jedná také v případě, kdy by byla citována jen část převzatých informací a další část – pocházející ze stejného zdroje informací – by citována nebyla.

Zápis citačních záznamů

Norma ČSN ISO 690 stanovuje závazné pořadí a povinnost prvků v citačním záznamu v závislosti na druhu citovaného dokumentu. V odborném textu se nejčastěji využívá následující (nepovinné položky jsou podtržené):

- **Monografie:** Autor či autoři, rok publikování. Název; podnázev; Vedlejší název. Vydání. Další tvůrce. Místo publikování: Nakladatel, Edice, Svazek, Číslování. Identifikátory. Poznámky.
- **Článek v odborném periodiku:** Autor či autoři, rok publikování. Název příspěvku. Název periodika. Vedlejší název. Vydání, Ročník, Číslování, Rozsah stránek. Identifikátory. Dostupnost a přístup. Lokace. Poznámky.
- **Příspěvek ve sborníku či kapitola v knize:** Autor či autoři, rok publikování. Název příspěvku. In: Editor či editoři mateřského dokumentu. Název mateřského dokumentu. Vedlejší název. Vydání. Další tvůrce mateřského dokumentu. Místo publikování: Nakladatel, Edice, Svazek, Číslování, Rozsah stran příspěvku. Identifikátory. Poznámky.

Povinné údaje se vypisují, pokud jsou známy. Není nutné uvádět vydání, pokud je první. Mezi obvyklé identifikátory patří ISBN, ISSN a DOI.

Ukázka predepsaného způsobu citování

Následující ukázka ilustruje, jaký je očekávaný způsob citování ve školních dílech na ESF MU. Použit je harvardský systém odkazování na citační záznamy, kdy klíčem jsou příjmení autorů (dle možností uváděné buď přímo v textu nebo kulatých závorkách) a rok vydání citovaného zdroje (vždy uváděno v kulatých závorkách bezprostředně za jménem či jmény autorů). V případě většího počtu autorů

citovaného dokumentu stačí uvést jen příjmení prvního z nich a na ostatní upozornit zápisem „et al.“. Tam, kde je to možné, je rovněž uvedeno číslo stránky, ze které bylo citováno. Citační záznamy jsou následně v seznamu použitých zdrojů informací řazeny abecedně.

Shotola (2001) připomíná, že je zapotřebí rozlišovat mezi primárními a sekundárními skupinami. Forsyth (2013) primární skupinu definuje jako „malou, dlouhotrvající skupinu charakterizovanou častou interakcí, solidaritou a velkou vzájemnou závislostí mezi členy této skupiny, která podstatně ovlivňuje postoje, hodnoty a sociální výstupy svých členů“ (s. 11, *vlastní překlad*). Metoda týmově založeného učení je však určena pro sekundární skupiny a staví na náročnějších skupinových úkolech. Proto se doporučuje vytvářet skupiny s 5 až 7 členy, u týmů s menším počtem členů je zde obava, že nebudou skupinové úkoly zvládat (srov. Michaelsen a Sweet, 2008, s. 60; Michaelsen *et al.*, 2014, s. 59).

- FORSYTH, Donelson R., 2013. *Group dynamics*. 6 vyd. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning. ISBN 978-1133956532.
- MICHAELSEN, Larry K. a Michael SWEET, 2008. The essential elements of team- based learning. *New directions for teaching and learning*, roč. 2008, č. 116, s. 7–27. ISSN 1536-0768. DOI 10.1002/tl.330
- MICHAELSEN, Larry K., Neil DAVIDSON a Claire Howell MAJOR, 2014. Team-based learning practices and principles in comparison with cooperative learning and problem-based learning. *Journal on Excellence in College Teaching*, roč. 25, č. 3-4, s. 57–84. ISSN 1052-4800.
- SHOTOLA, Robert W., 2001. Small groups. In: BORGATTA, Edgar F. a Rhonda J.V. MONTGOMERY (eds), *Encyclopedia of sociology*. 2. vyd. New York: Macmillan Reference USA, 4. sv., s. 2610-2622. ISBN 978-0-02-864853-8.

Zásady citování

Krom výše uvedeného je nutné při citování dodržovat ještě následující zásady:

- Způsob odkazování na citační záznamy stejně jako vzhled citačních záznamů musí být v celé práci jednotný. V textu se doporučuje používat harvardský styl citačních odkazů, nikoli poznámky pod čarou.
- Při citování podle normy ČSN ISO 690 se příjmení autorů zapisují velkými písmeny a názvem knihy, časopisu, sborníku či jiného hlavního citovaného dokumentu kurzívou.
- Pokud není použit harvardský systém odkazování, pak se rok vydání v citačních záznamech uvádí až za názvem vydavatele.
- Delší citáty (v rozsahu tří a více řádků) je vhodné v textu sázet s odlišnou velikostí písma a / nebo celkovým odsazením převzatého textu zleva.
- Je zapotřebí citovat právě tu verzi dokumentu, ze které se citovalo. Pokud je nějaký citát převzat z jiného než primárního dokumentu, je třeba na tuto skutečnost upozornit (např. doplněním citačního záznamu o dovětek „Citováno dle“ + citační záznam použitého dokumentu).
- U každé odborné práce se předpokládá podstatný osobní vklad autora (který se zvyšuje s typem práce od seminární práce přes práci bakalářskou k práci diplomové či doktorské) a dodržení pravidla, že převzaté myšlenky budou použity jen v „přiměřeném“ rozsahu.

Použité materiály

- *Akademický slovník cizích slov*, 1998. 1. vyd. Praha: Academia. ISBN 80-200-0982-5.
- BIERNÁTOVÁ, Olga a Jan SKŮPA, 2011. *Bibliografické odkazy a citace dokumentů: dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011* [online]. Dostupné z <http://www.citace.com/soubory/csniso690-interpretace.pdf>
- ČSN ISO 690, 2011. *Informace a dokumentace – pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci.
- HOLCOVÁ, Irena, Veronika KŘEŠŤANOVÁ a Martin VOBORNÍK, 2005. *Ochrana autorských práv: Informační materiál pro učitele k výuce na základních a středních školách*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z <http://www.msmt.cz/file/38411>
- KRATOCHVÍL Jiří, Petr SEJK, Věra ELIÁŠOVÁ a Marek STEHLÍK, 2011. *Metodika tvorby bibliografických citací*. 2. revidované vydání. Brno: Masarykova univerzita. ISSN 1802-128X. Dostupné z http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/prif/ps11/metodika/web/ebook_citace_2011.html

Další doporučené materiály

- BRENNECKE Patricia, 2012. *Academic Integrity at the Massachusetts Institute of Technology: A Handbook for Students* [online]. Massachusetts: MIT. Dostupné z <http://web.mit.edu/academicintegrity/handbook/handbook.pdf>
- *Plagiarism: What It is and How to Recognize and Avoid It*, 2011. Bloomington: Indiana University, Writing Tutorial Services [online]. Poslední aktualizace 7. dubna 2014. Dostupné z <http://www.indiana.edu/~wts/pamphlets/plagiarism.shtml>